

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ТӨТЕНШЕ ЖАҒДАЙЛАР МИНИСТРЛІГІ**

**АЗАМАТТЫҚ ҚОРҒАУ РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
ОҚУ-ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫ**

**АЗАМАТТЫҚ ҚОРҒАНЫСТЫҢ ХИМИЯҒА
ҚАРСЫ ЖЕКЕ ПАКЕТТЕРІ МЕН ИНДИКАТОРЛЫҚ
ТҮТІКШЕЛЕРІН КӘДЕГЕ ЖАРАТУ ЖӨНІНДЕГІ
ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР**

Алматы - 2018 жыл

Қазақстан Республикасы
Ішкі істер Министрлігі
Төтенше жағдайлар комитеті
төрағасының
2015 жылғы «30» мамыр
№ 137 бұйрығына
2-қосымша

**Азаматтық қорғаныстың химияға қарсы жеке пакеттері мен
индикаторлық түтікшелерін кәдеге жарату жөніндегі әдістемелік
ұсынымдар**

1. Жалпы ережелер

1. Осы азаматтық қорғаныстың химияға қарсы жеке пакеттері мен индикаторлық түтікшелерді кәдеге жарату жөніндегі әдістемелік ұсынымдар (бұдан әрі - Әдістемелік 4 ұсынымдар) сақтау процесінде қорғаныш сипаттамаларын жоғалтқан химияға қарсы қолданылатын жеке пакеттердің және ұзақ сақтау процесінде немесе химиялық ластанған (зақымданған) аймақтарда тікелей мақсаты бойынша пайдалану кезінде техникалық сипаттамасын жоғалтқан индикаторлық түтікшелердің сапасын бағалау, жарамсызын шығару және кәдеге жарату тәртібін анықтайды.

2. Азаматтық қорғаныстың белгіленген тәртіпте есептен шығарылған химияға қарсы жеке пакеттері мен индикаторлық түтікшелерін кәдеге жарату қоршаған ортаның химиялық қауіпті заттармен экологиялық ластануын бар мүмкіндігінше азайту және, осы қорғаныс құралдарын тікелей мақсатында қолдану мүмкіндігін болдырмау мақсатында жүргізіледі

3. Кәдеге жарату кезінде адам мен қоршаған ортаға қауіп төндіретін босатылған, екінші рет қолдану үшін одан әрі қайта өңдеу қауіпті, мүмкін емес немесе экономикалық тиімсіз заттар мен құрамбөліктер белгіленген әдістермен жойылады немесе олардың қауіптілігінің сыныбына байланысты қауіпті қалдықтардың мамандандырылған полигондарында көміледі.

4. Қорғаныс құралдарын кәдеге жарату жөніндегі жұмыстар Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 9 қаңтардағы № 212 Экологиялық кодексімен және қоршаған ортаны қорғау және

қауіпсіздігі саласында басқа нормативтік құжаттардың талаптарымен белгіленген қауіпсіздік шараларын сақтай отырып жүргізіледі.

5. Химиялық ластанған (зақымданған) аймақтарда тікелей мақсаты бойынша пайдаланылған индикаторлық түтікшелерді, адам өмірі мен денсаулығына зиян келтіруді және қоршаған ортаның экологиялық ластануына жол бермеу үшін герметикалық полиэтилен орамада уәкілетті ұйымдар мен кәсіпорындарға кәдеге жаратуға жіберіледі.

6. ХҚЖПЖИТ жоспарлы бақылау-техникалық тексеріп қарау және зертханалық сынау мерзімдері, сынауға және тексеріп қарауға іріктелген үлгілерінің саны мен ұсынылған шекті сақтау мерзімдері Қазақстан Республикасының Төтенше жағдайлар министрінің «Азаматтық қорғаныстың мүлкін сақтау, есепке алу, есептен шығару және кәдеге жарату қағидаларын бекіту туралы» 2014 жылғы 2 маусымдағы № 447 бұйрығында айқындалған (ҚР ӘМ 2014 жылғы 12 маусымда № 9505 болып тіркелген).

2. Терминдер мен анықтамалар

7. Осы Әдістемелік ұсынымда мынадай терминдер мен түсініктер қолданылады:

- жарамсызын шығару - қорғау құралдарын сыртқы түріне карап анықталған міні, зақымданулар мен ақаулар тікелей мақсаты бойынша қолдану үшін жарамсыз деп тану;

- газсыздандыру - зақымдануды жол берілген нормаға дейін азайту немесе толық жою мақсатында зақымданған беттерден, жерден, құрылыстардан киімдерден және т.б. улағыш заттар (әскери улағыш заттар) қауіпті химиялық заттарды жоятын (бейтараптандыратын) немесе кетіретін зарарсыздандырудың бір түрі;

- кепілді сақтау мерзімі - үлгіні мақсаты бойынша пайдалануды шектейтін өндіруші-зауыттың белгілеген күнтізбелік мерзімі. Осы мерзім біткеннен кейін үлгілер есептен шығарылып, оқу санатына ауыстырылады немесе зертханалық сынақтарды (тексеру) жүргізусіз оларды пайдалану жөніндегі нұсқаулықтың нұсқамасына сәйкес кәдеге жаратады;

- натрий гидроксиді (каустик содасы, каустик, улы натр, улы сілті) – улы және коррозияға белсенді зат. Бұл зат қауіптіліктің екінші сыныбына жатады. Теріге, шырышты қабыққа және көзге түскен кезде ауыр химиялық күйік пайда болады. Көзге тиген жағдайда көру жүйкесінің қалпына келмейтін өзгерісіне ұшыратады (атрофия). На-

трий гидроксидімен жұмыс істеген кезде жеке қорғаныс құралдарын пайдалану ұсынылады. Қоллы қорғау үшін резіңке қолғап немесе беткі жағы резіңкеленген қолғап, денені қорғау үшін винил сіңдірілген химиялық төзімді киім немесе резіңкеленген киім, көзді химиялық шашыраудан қорғау көзілдірігі. Азаматтық қорғаныста натрий гидроксиді уландырғыш заттарды, соның ішінде заринді, газсыздандыру және бейтараптандыру үшін пайдаланылады. Оқшаулағыш тыныс алу аппараттарында дем шығару ауасын көмірқышқыл газынан тазалау үшін.

8. Индикаторлық түтікше (ИТ) - ауаның, су және топырақтың УЗ, ҚЭУЗ және тағы да басқа зиянды заттармен ластанудың шұғыл сандық талдауға арналған алғашқы өлшегіш түрлендіргіш. Конструктивті түрде герметикалық мөлдір түтікше (шыныдан жасалған) түрінде болады, диаметрі шамамен 4 немесе 7 мм, ұзындығы 100 мм және одан да ұзын, түрлі химиялық реагенттердің ерітінділерімен өңделген толтырғыш (ұсақталған силикагель, шыны немесе фарфор ұнтақ және т.б.). Бір бірімен өзара әрекеттесетін реагенттерді индикаторлық түтікшелерді пайдаланған кезде ұсақтайтын әр түрлі ампулаларға дәнекерлейді. Анықтауға кедергі ететін заттарды байланыстыру үшін тікелей индикаторлық түтікшелерге немесе оларға жалғанған арнайы сүзгішке орнатылған химиялық сіңіргіштерді пайдаланады. Талдау жүргізу кезінде түтікшені ашады және арнайы құрылғының көмегімен ол арқылы зерттелетін ауаның белгілі бір көлемін өткізеді. Бақыланатын қоспа концентрациясын ұзындық бойынша немесе толтырғыштың қабатына әрекет еткен боялу қарқындылығы бойынша белгілейді. Индикаторлық түтікшелердің 1000-ға жуық атауы шығарылады.

- химияға қарсы жеке пакет - ағзаның жалпы зақымдануының, сондай-ақ орындарының зақымдануының алдын алу мақсатында улағыш заттармен (УЗ) зақымдау кезінде дененің ашық жерлері мен кимі-кешектің жақын жерлерін өңдеуге арналған бір рет пайдаланылатын жеке қорғаныс құралы. УЗ теріге түскен кезде олардың тері қабаты арқылы сіңуін болдырмау үшін тез арада колданылады. ХҚЖП газсыздандырғышымен өңдегеннен кейін 1-3 тәулік ішінде ішкіімді және киімді (киім-кешек) ауыстыра отырып толық арнайы өңдеуден өту керек. ХҚЖП газсыздандырғышы УЗ тез талқандайды, алайда тері қабаты мен киім (киім-кешек) газсыздандыру өнімдерімен және газсыздандырғыш заттардың қалдықтарымен ластанады, олар терінің аздаған тітіркендіруін туғызады және көз бен адам ағзасының ішіне түскен кезде қауіпті. ХҚЖП-8 (9, 10) химияға қарсы жеке пакеттері 20 жылдан бері шығарылмайды. Олардың орнына Қарулы

тируются о порядке пользования этими средствами и о правилах ухода за ними.

56. Все погрузочные и разгрузочные работы выполняются с соблюдением требований безопасности по действующему ГОСТу 12.3.009 - 76 «Работы погрузочно-разгрузочные. Общие требования безопасности», других нормативных документов.

57. Рекомендуются:

- ежегодно проводить проверку знаний инженерно-технических работников, ответственных за безопасное проведение работ по особенностям технологического процесса, требованиям безопасности труда, устройства и безопасной эксплуатации оборудования, пожарной безопасности и производственной санитарии в соответствии с их должностными обязанностями;

- ежегодно проводить периодические медицинские осмотры работников, занятых на работах по утилизации индикаторных трубок.

58. Все работы по утилизации индикаторных трубок, использованных по прямому назначению в зонах химического загрязнения (за-ражения), рекомендуется проводить только подготовленными специалистами лабораторий, уполномоченных на утилизацию предприятий (организаций).

положительных результатов проводится утилизация индикаторных трубок.

49. После окончания дегазации (обеззараживания) ИТ и определения специалистами лаборатории полноты дегазации, оставшееся стекло подлежит захоронению (закапыванию) в специально отведенном месте на глубину не менее 50 см.

50. Факт уничтожения индикаторных трубок фиксируется.

7. Меры безопасности при уничтожении индикаторных трубок

51. К работе по уничтожению индикаторных трубок рекомендуется допускать лиц не моложе 18 лет, прошедших медицинское освидетельствование в установленном порядке и не имеющих противопоказаний по здоровью, прошедшие соответствующее обучение безопасности труда в соответствии с требованиями ГОСТ 12.0.004-90 «Система стандартов безопасности труда, Организация обучения безопасности труда. Общие положения», инструктаж по мерам пожарной безопасности и данной Методике и проверку знаний по безопасности труда, а также оказанию первой помощи.

52. Производственные и лабораторные помещения, в которых проводят работы с материалом и места возможного пыления рекомендуется оборудовать приточно-вытяжной вентиляцией, обеспечивающей установленные характеристики воздуха рабочей зоны. Воздух, содержащий пыль от переработки материалов, перед выбросом в атмосферу подвергают сухой или мокрой очистке до норм, рассчитанных по ГОСТ 17.2.3.02-2014 «Правила установления допустимых выбросов вредных веществ промышленными предприятиями».

53. В производственных помещениях, в которых непосредственно проводится демонтаж средств защиты, рекомендуется проводить ежедневную влажную уборку.

54. Все работы по уничтожению индикаторных трубок, содержащих вредные вещества в качестве реактивов, производятся только в средствах индивидуальной защиты органов дыхания, зрения и кожи. Для защиты органов дыхания персонала, занятого на утилизации средств защиты, применяются фильтрующие противогазы, предназначенные для защиты от веществ, определенных по химическим анализам сотрудниками химической лаборатории.

55. Все работники, непосредственно занятые на утилизации, при получении спецодежды и средств индивидуальной защиты инструк-

күштер қаруландыруда, азаматтық қорғау органдарында ХҚЖП-11 химияға қарсы жеке пакеті қабылданған (ылғалдандырылған газсыздандырғыш ерітіндісімен тығыны бар шағын пакет). ХҚЖП-11 газсыздандырғышын теріге алдын-ала жаққан кезде улағыш заттардан 6-дан 24 сағатқа дейін сақтайды.

- зертханалық сынақтар - осы мүліктің техникалық талаптарға (техникалық шарттарға) сәйкестігін анықтау және оның сақтау мерзімін ұзарту немесе сынау қорытындылары бойынша оларды төменгі санатқа ауыстыру мақсатында радиациялық және химиялық зақымдауды үлгілеу шарттарында қорғану құралдарын сынау жөніндегі іс-шаралар кешенін жүргізу;

- азайтылмайтын қорлар - қатал белгілі бір көлемде және номенклатурада азаматтық қорғаныстың қажеттігі үшін мекемелердегі, ұйымдар мен кәсіпорындардағы жиналатын мүлік;

- сапасын бағалау - өнімдерді жобалау талаптарына техникалық регламенттерде, стандарттарда, техникалық шарттарда, келісім-шарттарда, техникалық тапсырмаларда белгіленген қорғану құралдарының сәйкестігін бағалау мақсатында орындалатын операциялар жиынтығы. Бағалаудың негізгі нысаны қорғану құралдарының нақты жай-күйі туралы ақпаратты алуды және алынған ақпараттың бекітілген талаптармен салыстырылуынан тұратын бақылау болып табылады. Бекітілген талаптарды орындамау сәйкессіздік болып табылады.

- ұсынылған шектеулі сақтау мерзімі - қорғану құралдары бекітілген талаптар мен сақтау шарттарын сақтау кезінде қорғаныс мінездемелерін сақтайтын, кепілдендірілген сақтау мерзімдері бекітілген және ұзақ мерзімге сақталуға қойылған шектеулі сақтау мерзімі. Ұсынылған шектеулі сақтау мерзімі өтіп кеткеннен кейін қорғаныс құралдары зертханалық сынауларсыз техникалық калпын ескермей бесінші санатқа ауыстырылады. Қорғаныс құралдарын бесінші санаттан қайта жазу тек қана осы мүліктің төмендетілмейтін запастарын жаңарту бойынша іс-шаралар өткізілген соң ғана жүргізіледі;

- рекламация - сатып алушының немесе тапсырыс берушінің жеткізілетін тауардың сапасы немесе саны сәйкес келмеуі, кемшіліктерді жою, бағаны төмендету, шығынды өтеу (келтірілген нұқсан) туралы талаптар бойынша сатушы немесе өнім берушіге (мердігерге) қойылатын талаптар;

- қатты әсер ететін улы заттар (ҚӘУЗ) - жоғары улылығы бар және белгілі бір шарттарда (негізінде химиялық қауіпті объектілерде болған

аварияларда) адамдар мен жан-жануарлардың жаппай улануын, сондай-ақ қоршаған органы зақымдауды тудыруға қабілетті химиялық қосылыстар. Қазіргі уақытта қазіргі заманғы халықаралық терминологияны ескере отырып МЕМСТ Р 22.9.05-95 ҚӘУЗ терминінің орнына «авариялық химиялық қауіпті зат» (АХҚЗ) термині енгізілді;

- арнайы жабдықталған полигон - азаматтық қорғаныстың арнайы мүлкін кәдеге жаратуды жүргізу үшін белгіленген талаптарға сәйкес арнайы жабдықталған жер учаскесі;

- кәдеге жарату - тікелей мақсаты бойынша қолданылмайтын ресурстарды пайдалану (қайта қолданылатын ресурстар, кәсіпорын және тұтыну қалдықтары);

- фенол - гидроксibenзол (карбол қышқылы) -адам мен жан-жануарларға улы, көптеген микроағзаларды жоюшы өнеркәсіпті ластағыштардың бірі. Құрамында фенолы көп өнеркәсіпті ағынды суларды биологиялық тазалау өте қиын. Адам ағзасына түскен кезде фенол зақымданбаған тері қабаты арқылы тез сіңеді және бірнеше минут өткеннен кейін бас миының ұлпаларына әсер ете бастайды. Алдымен қысқа мерзімді қозу пайда болады, содан кейін тыныс алу орталығының сал болуына ұшыратады. Тіпті фенолдың ең аз дозалары әсер еткенде түшкіру, жөтел, бас ауруы, бас айналу, бозару, құсу, әлсіреу байқалады. Уланудың ауыр жағдайлары естен тану, көгеру, тыныс алудың қиындауы, көздің мүлдем көрмей қалуы, жылдам немесе баяу жүрек қағысы, суық тердің шығуы, көп жағдайда сіңірдің тартылуымен сипатталады. Онкологиялық аурудың себебі болып табылады.

- этанол - этил спирті, метилкарбинол, шарап спирті немесе алкоголь.

3. Химияға қарсы жеке пакеттердің сапасын бағалауды және жарамсызын шығаруды жүргізу тәртібі

9. Химияға қарсы жеке пакеттердің техникалық жай-күйін тұрақты бақылауды жүзеге асыру мақсатында осы Әдістемелік басшылықта аталған мүліктің бақылау-техникалық тексеріп қараулары мен мерзімді зертханалық сынауларды жүгізудің ұсынылатын мерзімдері белгіленген.

10. ХҚЖП бақылау-техникалық тексеріп қарауды осы мүліктің техникалық жай-күйін сыртқы түрі бойынша анықтау және қойылатын талаптарға сақтау талаптарының сәйкестігін белгілеу мақсатында жылына бір рет қамба және қойма қызметкерлері, лауазымды тұлғалар және комиссиялар жүргізеді.

образующихся после их эксплуатации, а также перечень необходимых мер безопасности.

42. Утилизация списанных индикаторных трубок, не использованных по прямому назначению в зонах химического заражения (загрязнения) и содержащих вредные вещества в качестве реактивов производится уполномоченными организациями путем уничтожения с соблюдением мер безопасности и инструкций по утилизации указанных в паспорте на данную партию ИТ.

43. Списанные партии индикаторных трубок передаются на утилизацию в уполномоченную организацию (предприятие).

44. Предназначенные для утилизации индикаторные трубки, не использованные по прямому назначению в зонах химического заражения (загрязнения), содержащие вредные вещества в качестве реактивов, из места временного хранения доставляются в специально оборудованное для уничтожения помещение, где измельчаются в керамической ступе и затем дегазируются (обеззараживаются) по методике, установленной в паспорте на данную партию ИТ.

45. Индикаторные трубки, использованные по прямому назначению, в зависимости от вида заражения в зонах химического загрязнения (заражения), накапливают и удерживают, ОВ, СДЯВ и другие опасные химические вещества. В целях исключаяющих нанесение вреда жизни и здоровью людей и экологического загрязнения окружающей среды они доставляются для утилизации на специализированный полигон в герметичной полиэтиленовой упаковке, толщиной не менее 200 мкм. Рекомендуется делать отметку о виде заражения в зоне, где они были использованы.

46. Поступившие упаковки с ИТ, использованными по прямому назначению в зонах химического загрязнения (заражения) складировются в специальных помещениях, оборудованных охранной и пожарной сигнализацией. В Журнале регистрации средств защиты, поступивших на утилизацию делается отметка о виде заражения в зоне, где они были использованы.

47. На первом этапе утилизации упаковки с ИТ, использованными по прямому назначению в зонах химического загрязнения (заражения), вскрываются и сотрудники лаборатории проводят качественный и количественный анализ веществ, которыми они заражены.

48. По результатам лабораторных анализов проводится мероприятия по дегазации ИТ без демонтажа трубок и определяется полнота проведенной дегазации. При получении отрицательных результатов рекомендуется проводить повторную дегазацию ИТ. При получении

-обесцвечивание текста памятки с правилами пользования индикаторными трубками.

36. Плановые и внеплановые лабораторные испытания индикаторных трубок проводятся уполномоченными организациями (предприятиями). Плановые испытания рекомендуется проводить первый раз за шесть месяцев до истечения гарантийного срока хранения, указанного на упаковке и далее один раз в год (ИТ-44 - один раз в шесть месяцев) по 2 индикаторные трубки от 100 шт. одной партии.

37. При выявлении в ходе лабораторных испытаний индикаторных трубок, не соответствующих предъявляемым требованиям, Лабораторией выдается заключение о несоответствии данной партии установленным требованиям и выдается рекомендация о переводе ее в пятую категорию. На основании лабораторного заключения партия индикаторных трубок переводится в пятую категорию, проводятся мероприятия по освежению неснижаемых запасов данного имущества с последующим списанием индикаторных трубок пятой категории.

38. По положительным результатам лабораторных испытаний, Лабораторией выдается заключение о соответствии индикаторных трубок установленным требованиям и продлевается срок хранения данной партии с указанием срока очередных испытаний.

39. Лабораторные испытания индикаторных трубок всех типов проводятся разрушающим методом и после испытаний ИТ рекомендуется утилизировать их непосредственно в лаборатории, о чем в выдаваемом заключении делается отметка.

40. Рекомендуемый предельный срок хранения ИТ-44 (с красным кольцом и красной точкой) 3 года, ИТ-45 (с желтым кольцом) 8 лет и ИТ-36 (с тремя зелеными кольцами) 8 лет. По истечению рекомендуемого предельного срока хранения партии индикаторных трубок переводятся в пятую категорию независимо от технического состояния без проведения лабораторных испытаний, проводятся мероприятия по освежению запасов с последующим списанием индикаторных трубок пятой категории. Индикаторные трубки, на которые заводом-изготовителем установлен гарантийный срок годности, переводятся в пятую категорию по истечению срока годности без проведения лабораторных испытаний.

41. При использовании в различных типах индикаторных трубок вредных веществ в качестве реактивов, на упаковке трубок содержится предупреждение об их присутствии. В паспорте на данную партию индикаторных трубок указывается предупреждение об опасности, требования к утилизации индикаторных трубок и вредных материалов,

11. ХҚЖП бақылау-техникалық тексеріп қарау сапасы туралы бір құжаты бар біркелкі орамадағы топтамалармен өткізіледі (бір топтамада 100000 данадан көп емес). Тексеріп қарау үшін қатардан жәшіктерді іріктеу мынадай тәртіппен жүргізіледі. ХҚЖП екіден бес жәшікке дейін іріктеген кезде жоғарғы және төменгі қатардан бір бірден, қалғандары ортаңғы қатардан іріктейді. Тексеріп қарау үшін алты немесе одан да көп жәшіктерді іріктеу үшін штабельдің барлық қатарларынан біркелкі іріктелінеді.

12. Тексеріп қарау үшін бұзылмаған орамаларды іріктеп алады. Бұзылған орамасымен жәшіктерді ХҚЖП барлық топтамасын сыртқы түріне қарап сапасын көзбен шолып бағалағаннан кейін бөлек тексеріп қарайды. Мұндай жәшіктердегі пакеттер 100% визуалды тексеріп қараудан өтеді.

13. Штабельден жәшіктерді іріктеу кестеге сәйкес жүргізіледі:

№1 кесте

Бір топтама жәшіктерінің саны (дана)	Тексеріп қарау үшін іріктелген жәшіктер саны (дана)	Тексеріп қарау үшін іріктелген ХҚЖП саны (дана)	ХҚЖП жарамсызға шығарылған саны
2-5	2	30	3
6-10	4	60	6
11-20	7	105	11
21-40	10	150	15
41-70	15	225	23
71-110	20	300	30
11-150	25	375	38
151-200	30	450	45
201-300	40	600	60
3001-500	50	750	75
501-1000	75	1125	113

14. Әрбір жәшіктен бақылау техникалық тексеріп қарау кезінде 15 ХҚЖП- қатарлап салынған әр түрлі орындардан 3 пакеттен іріктеп алынады. Іріктелген барлық пакеттердің көзбен шолып:

- шыны сауыттың ішіндегі сұйық рецептура және тығынының зақымдануының бар-жоғын;

- полиэтилен немесе герметикалық ораманың және (немесе) басқа орағыш материалдың ақауы бар-жоғын;

- пайдалану қағидаларымен жаднаманың жай-күйін;
- рецептураның сыртқы түрін;
- сұйық рецептураларда тұнбалардың болуын тексереді.

15. ХҚЖП сұйық рецептурасының сыртқы түрі мен тұнбаның мөлшерін анықтау үшін полиэтилен орамадан рецептурасы бар шиша алынады. Тұнба мөлшері шишаның кең жағынан орташа шеттері бойынша миллиметрлік сызғышпен анықталады. Лауазымды тұлғалар мен комиссиялар бақылау тексеріп қарау кезінде ХҚЖП ашылмайды, тұнба мөлшері сауыттың жіңішке жағынан анықталады.

16. ХҚЖП жарамсыздығының сапалық көрсеткіштері:

- сауыттың түбінде қалыңдығы 3 мм көп емес тұнбаның болуы;
- сауыт қабырғаларында біркелкі (немесе жарым-жартылай) тұнбаның (қонуы) пайда болуы;
- беткі қабатта тұтас (немесе жарым-жартылай) рецептураның пайда болуы;
- рецептураның түссіздендірілуі;
- рецептураның гель тәріздес жағдайы;
- сауыт, тығын, полиэтилен орама және (немесе) басқа орайтын материалдың бұзылуы;
- ылғалдандырып газсыздандыратын сіңіргіштің кебуі;
- пайдалану қағидаларымен жаднама мәтінінің түссізденуі болып табылады.

17. 16-тармақ бойынша бір немесе одан да көп аталған керсеткіштер болған жағдайда пакет ақаулығы бар деп саналады. № 1 кестеде көрсетілген ақаулығы бар пакеттердің саны жартысына тең немесе артық болатын болса, онда ХҚЖП топтамасы жарамсыз деп танылады. Кепілді сақтау мерзімі өтпеген ХҚЖП партиясын тандап жоспардан тыс зертханалық сынаққа жіберіледі.

18. ХҚЖП жоспарлы және жоспардан тыс зертханалық сынақтары уәкілетті фымдармен (әрі қарай зертханалармен) ХҚЖП техникалық талаптарға сәйкестігін анықтау (техникалық шарттарға), олардың сақтау мерзімін ұзарту немесе бесінші санатқа ауыстыру мақсатында жүргізіледі. Зертханалық сынақтар кепілді сақтау мерзімінің аяқталуына бір жыл қалғанда бірінші рет өткізіледі және химиялық көрсеткіштері жоқ топтамадан 10-нан 100 пакетке дейін жылына бір рет өткізеді.

19. Зертханалық сынау барысында қойылған талаптарға сәйкес келмейтін ХҚЖП анықталған кезде осы топтаманың ХҚЖП екі еселенген санына қайта сынау жүргізіледі. Зертханалық сынақтардың теріс нәтижелері расталатын болса, Зертхана бұл ХҚЖП топтамасының

рекомендуется производить их сжигание в топках (печах). После сжигания остатки золы закапываются в специально отведенном месте на глубину не менее 50 см.

5. Меры безопасности при утилизации ИПП

31. К работе по уничтожению ИПП путем сжигания допускаются лица, не моложе 18 лет, прошедшие соответствующее обучение безопасности труда в соответствии с требованиями ГОСТ 12.0.004-90 «Система стандартов безопасности труда. Организация обучения безопасности труда. Общие положения», инструктаж по мерам пожарной безопасности и данной Методике и проверку знаний по безопасности труда, а также оказанию первой помощи. Ответственность за соблюдение персоналом мер безопасности возлагается на руководителя предприятия (учреждения, организации) на балансе которого данная партия ИПП находится.

32. Персонал, непосредственно принимающий участие в работах по сжиганию ИПП оснащается пенным или углекислотным огнетушителем, штыковыми и совковыми лопатами, пожарным багром и после поджигания штабеля располагается на расстоянии 25 - 30 м от горящего штабеля, с наветренной стороны.

33. Рекомендуется не допускать лиц, не связанных с проведением работ в зоне проведения сжигания ИПП.

6. Порядок проведения оценки качества и выбраковки индикаторных трубок

34. При проведении контрольно-технического осмотра индикаторных трубок всех типов визуально проверяют:

- наличие (отсутствие) повреждений стеклянного корпуса индикаторных трубок и ампул с химическими реактивами;
- изменение цвета индикатора индикаторных трубок;
- состояние памятки с правилами пользования индикаторными трубками.

35. Внешними показателями для направления индикаторных трубок на внеплановые лабораторные испытания до истечения гарантийного срока хранения являются:

- наличие повреждений стеклянного корпуса индикаторных трубок и ампул с химическими реактивами;
- изменение цвета индикатора индикаторных трубок;

для учебных целей в течение одного года, в количестве до 10 ящиков подлежат уничтожению на местах хранения. При списании 11 ящиков ИПП и более рекомендуется передавать их на утилизацию в уполномоченную организацию (предприятие).

4. Утилизация индивидуальных противохимических пакетов

25. Химические вещества и их соединения, входящие в состав жидких ИПП (до 72% этанола, 10 % фенола, 5% гидроокиси натрия) и во влажную пропитку современных ИПП, отнесены к веществам второго и третьего класса опасности.

26. В целях исключения нанесения вреда жизни и здоровью людей, максимально возможного снижения опасности экологического загрязнения окружающей среды химически опасными веществами и недопущения возможности использования списанных ИПП по прямому назначению утилизация ИПП производится путем уничтожения.

27. Ящики с ИПП устанавливаются штабелями. При уничтожении пяти ящиков три из них устанавливаются на боковую сторону (крайние устанавливаются внутрь маркированной крышкой), и остальные укладываются сверху (вниз маркированной крышкой). При уничтожении десяти ящиков, вниз устанавливаются пять ящиков, и сверху укладываются, маркированной крышкой вниз, пять ящиков. Нижние ящики устанавливают по фронту под углом 45 градусов к направлению ветра, при этом расстояние между ящиками составляет от 5 до 10 см. Верхние ящики устанавливаются вплотную, перекрывая промежутки нижнего ряда.

28. Из ящиков в верхнем ряду вынимают несколько пакетов (из расчета 2 пакета на число промежутков нижнего ряда штабеля), извлекают из них ватно - марлевые тампоны и обильно смачивают рецептурой ИПП. Смоченные тампоны помещают в промежутки между ящиками и поджигают от факела, начиная от центра штабеля к его концам.

29. После окончания интенсивного горения, когда языки пламени над костром не превышают 20 см., пожарным багром с наветренной стороны перемешиваются недогоревшие предметы и разбиваются оставшиеся с жидкой рецептурой флаконы. В целях безопасности рекомендуется использование деревянных шестов, длиной 3-4 м.

30. После окончания горения, оставшийся шлак и стекло подлежат захоронению (закапыванию) в специально отведенном месте на глубину не менее 50см. При уничтожении меньшего количества ИПП

сәйкес келмеуі туралы қорытындысы беріледі және оны бесінші санатқа ауыстыру туралы ұсыным беріледі. Зертхана қорытындысы негізінде топтама бесінші санатқа ауыстырылады және егер осы ХҚЖП топтамасының кепілді сақтау мерзімі өтіп кетпесе өндіруші зауытқа және/немесе өнім берушіге рекламация жіберіледі.

20. Зертханалық сынақтар қорытындысы бойынша ХҚЖП топтамасын кепілді сақтау мерзімі өтіп кеткенде бесінші санатқа ауыстырған кезде балансында ХҚЖП бар ұйым осы қорғану құралдарының азайтылмайтын қорын кейіннен бесінші санаттың ХҚЖП есептен шығару және кәдеге жарату жөніндегі іс-шаралар өткізіледі.

21. Зертханалық сынақтар нәтижелері оң болған жағдайда Зертханамен ХҚЖП бекітілген талаптарға сәйкестігі және осы партияның сақтау мерзімінің ұзартылуы келесі кешенді сынақтардың күні белгіленген қорытынды беріледі.

22. ХҚЖП шектеулі сақтау мерзімі - 25 жыл. ХҚЖП партиясының шектеулі сақтау мерзімі өткеннен кейін ХҚЖП партиясы зертханалық сынақтарды өткізбей және техникалық қалпына қарамастан бесінші санатқа ауыстырылады.

23. Бекітілген талапқа сәйкес, есептен шығарылған ХҚЖП партияларын химиялық ластану (улану) шарттарында практикалық оқыту мақсаттарында пайдалану ұсынылады. Оқыту ХҚЖП қораптарына ашық қызыл бояумен «Оқытушы» деген жазу жазылады.

24. Оқыту мақсаттарында пайдалануға жарамсыз есептен шығарылған ХҚЖП партиялары бір жыл уақытында 10 жәшіктен сақтау жерлерінде жойылулары керек. ХҚЖП 11 және одан да көп жәшіктерін есептен шығарған кезде кәдеге жарату үшін уәкілетті ұйымға (мекемеге) тапсырылады.

4. Химиялық қаруға қарсы қолданылатын жеке пакеттерді кәдеге жарату

25. Сұйық ХҚЖП құрамына кіретін (этанолдың 72%, фенолдың 10 натрий гидроқышқылы 5%) химиялық заттар мен олардың қоспалары және ылғалданған заманауи ХҚЖП, заттар қауіптілігінің екінші және үшінші кластарына жатқызылған.

26. Адамдардың өмірі мен денсаулығына зиян келтірмеу, қоршаған ортаның химиялық қауіпті заттармен максималды экологиялық ластануы және істеп шыққан ХҚЖП тура пайдалануды болдырмау мақсатында ХҚЖП іске асыру жойылу жолымен өткізіледі.

27. ХҚЖП жәшіктері штабельдермен қойылады. Бес жәшікті жою

кезінде олардың үшеуі шет жаққа қойылады (шеткілерінің таңбаланған қақпағы ішке орнатылады) және қалғандарын үстінен қояды (таңбалаған қақпағын төмен қаратып) үстінен қояды. Он жәшікті жою кезінде төменге бес жәшік қойылады және үстінен таңбаланған қақпағы төмен қаратылып қалған бес жәшік қойылады. Төменгі жәшіктерді 45 градус бұрышпен тізіп желдің бағытымен жәшіктердің ара-қашықтығы 5-тен 10 см болатындай етіп қояды. Жоғарғы жәшіктер төменгі жәшіктердің арасын жауып тығыздап қойылады.

28. Жоғарғы қатардағы жәшіктерден бірнеше пакеттерді алады (штабелдің төменгі қатарының аралық санына 2 пакет есебімен), олардан мақта-дәке тығындарын алып ХҚЖП рецептурасына қатты матырылады. Суланған тығындарды жәшіктердің арасындағы бос орынға тығып отпен штабельдің ортасынан оның шеттеріне дейін өртейді.

29. Қарқынды жану аяқталған соң оттың биіктігі 20 см аспаса, жанбаған заттар желге қарсы жағынан өрт қалағымен араластырылады және сұйық рецептурасы бар шишалар жарылады. Бұл үшін ұзындығы 3-4 м ағаш сырықты пайдалануға болады.

30. Жанып біткен соң қалған күл мен шыны тереңдігі кемінде 50 см болатын арнайы алыстатылған жерлерде көміледі. ХҚЖП аз санын жою кезінде олардың жойылуын пештерде жүргізуге рұқсат етіледі. Жанып біткен соң күлдің қалдықтары тереңдігі кемінде 50 см болатын арнайы алыстатылған жерлерде көміледі.

5. ХҚЖП кәдеге жаратудағы қауіпсіздік шаралары

31. Өртеу жолымен ХҚЖП жою бойынша жұмысқа 18 жастан төмен емес, ГОСТ 12.0.004-90 «Еңбек қауіпсіздік стандарттарының жүйесі. Еңбек қауіпсіздігін оқытуды ұйымдастыру. Жалпы жағдайлар» талаптарына, өрт қауіпсіздігін сақтау бойынша ережелерге және осы Әдістеме мен еңбек қауіпсіздігі бойынша оқытуларға, сонымен қатар алғашқы медициналық көмек көрсетуге сәйкес оқудан өткен адамдар жіберіледі. Қызметкерлердің қауіпсіздік ережесін сақталу жауапкершілігі ХҚЖП партиясы бар өндіріс (кәсіпорын, өнеркәсіп) жетекшісіне жүктеледі.

32. ХҚЖП өртеу бойынша жұмыстарына қатысатын қызметкерлер көбікті немесе көмірқышқылды өрт сөндіргішпен, үшкір және жалпақ күректермен, өрт таяғымен қамтамасыздандырылуы керек және штабельді жандырғаннан соң одан 25-30 м ара-қашықтықта желге қарама-қарсы жағынан тұруы керек.

33. ХҚЖП өртеу орындарына жұмысқа қатысы жоқ адамдардың

лее браковочного числа, указанного в таблице № 1. Выборка из данной партии ИПП с не истекшим гарантийным сроком хранения направляется на внеплановые лабораторные испытания.

18. Плановые и внеплановые лабораторные испытания ИПП проводятся уполномоченными организациями (далее - Лабораториями) с целью установления соответствия ИПП техническим требованиям (техническим условиям), продления сроков их хранения или перевода в пятую категорию. Лабораторные испытания проводятся первый раз за год до истечения гарантийного срока хранения и далее один раз в год, от 10 до 100 пакетов от партии без проверки химических показателей.

19. При выявлении в ходе лабораторных испытаний ИПП, не соответствующих предъявляемым требованиям, проводятся повторные испытания удвоенного количества ИПП данной партии. При подтверждении отрицательных результатов лабораторных испытаний, Лабораторией выдается заключение о несоответствии данной партии ИПП установленным требованиям и выдается рекомендация о переводе ее в пятую категорию. На основании лабораторного заключения партия переводится в пятую категорию и если на данную партию ИПП не истек гарантийный срок хранения, на завод изготовитель и/или поставщику направляется рекламация.

20. При переводе партии ИПП по результатам лабораторных испытаний в пятую категорию после истечения гарантийного срока хранения, организацией (предприятием) на балансе которых ИПП находятся, проводятся мероприятия по освежению неснижаемых запасов данных средств защиты с последующим списанием и утилизацией ИПП пятой категории.

21. При получении положительных результатов лабораторных испытаний, Лабораторией выдается заключение о соответствии ИПП установленным требованиям и продлении срока хранения данной партии с указанием срока очередных испытаний.

22. Рекомендуемый предельный срок хранения ИПП - 25 лет. По истечению рекомендуемого предельного срока хранения партии ИПП переводятся в пятую категорию независимо от технического состояния без проведения лабораторных испытаний.

23. Списанные в установленном порядке партии ИПП рекомендуется использовать в учебных целях для практического обучения действиям в условиях химического загрязнения (заражения). На упаковку учебных ИПП наносится яркой красной краской надпись «Учебный».

24. Списанные партии ИПП, которые не могут быть реализованы

11-150	25	375	38
151-200	30	450	45
201-300	40	600	60
3001-500	50	750	75
501-1000	75	1125	113

14. При проведении контрольно-технического осмотра из каждого ящика производят отбор 15 ИПП - по 3 пакета с разных мест каждого уложенного ряда. Визуальным осмотром во всех пакетах выборки проверяют:

- наличие (отсутствие) повреждений стеклянного флакона жидкой рецептуры и пробки;
- наличие (отсутствие) повреждений полиэтиленовой или герметичной упаковки и (или) другого упаковочного материала;
- состояние памятки с правилами пользования;
- внешний вид рецептуры;
- наличие осадков в жидких рецептурах.

15. Для оценки внешнего вида жидкой рецептуры и определения величины осадка, ИПП вскрывается и флакон с рецептурой извлекается из полиэтиленовой упаковки. Величина осадка определяется миллиметровой линейкой по средним краям широкой стороны флакона. При контрольных проверках должностными лицами и комиссиями ИПП не вскрывается, величина осадка определяется по узкой стороне флакона.

16. Качественными показателями непригодности ИПП являются:
- наличие осадка на дне флакона, толщиной более 3 мм;
 - образование сплошного (или частичного) осадка (налета) на стенках флакона;
 - образование сплошной (частичной корки) на поверхности рецептуры;
 - обесцвечивание рецептуры;
 - гелеобразное состояние рецептуры;
 - повреждение флакона, пробки, полиэтиленовой упаковки и (или) другого упаковочного материала;
 - высыхание увлажняющей дегазирующей пропитки;
 - обесцвечивание текста памятки с правилами пользования.

17. При наличии одного или более из указанных показателей по пункту 16 пакет считается бракованным. Партия ИПП признается негодной, если количество бракованных пакетов в выборке равно или бо-

баруына жол берілмейді.

6. Индикаторлық түтікшелердің сапасын бағалау мен жарамсыздыққа шығару

34. Индикаторлық түтікшелердің барлық түрлерін техникалық бақылау байқауын өткізгенде келесілерді:

- индикаторлық түтікшелер мен химиялық реактивтері бар ампулалардың шыны корпусының ақауының болуын (болмауын);
- индикаторлық түтікшелердің индикатор түсінің өзгеруін;
- индикаторлық түтікшелерді пайдалану ережелері бар жадынаманың жағдайын көзбен шолып тексереді.

35. Индикаторлық түтікшелердің жоспардан тыс кепілдендірілген сақтау мерзімі өтіп кеткенге дейін зертханалық сынаққа жіберу үшін сыртқы көрсеткіштері болып табылатындар:

- индикаторлық түтікшелер мен химиялық реактивтері бар ампулалардың шыны корпусының ақауының болуы (болмауы);
- индикаторлық түтікшелердің индикатор түсінің өзгеруі;
- индикаторлық түтікшелерді пайдалану ережелері бар жадынаманың түсінің оңып кетуі.

36. Индикаторлық түтікшелердің жоспарлы және жоспардан тыс зертханалық сынақтары уәкілетті ұйымдармен (кәсіпорындармен) жүргізіледі. Жоспарлы сынақтар бір партияның 100 данасынан 2 индикаторлық түтікшелерден бірінші рет қаптамада көрсетілген кепілдендірілген сақтау мерзімі өткенге дейін 6 ай қалған кезде, артынан жылына бір рет (ИТ-44 – алты айда бір рет) өткізіледі.

37. Зертханалық сынақтар жүргізу кезінде индикаторлық түтікшелердің қойылатын талаптарға сәйкессіздігі анықталған жағдайда Зертханамен қойылған талаптарға сәйкессіздік туралы қорытынды беріледі және оны бесінші санатқа ауыстыру туралы ұсыныс беріледі. Зертханалық қорытынды негізінде индикаторлық түтікшелер партиясы бесінші санатқа ауыстырылады, бесінші санатқа жататын индикаторлық түтікшелерді артынан шығынға жатқызумен осы мүлік запастарын жаңарту бойынша іс-шаралар жүргізіледі.

38. Зертханалық сынақтардың оң нәтижесі бойынша зертхана индикаторлық түтікшелердің қойылған талаптарға сәйкестігі туралы қорытынды береді және осы партияға келесі сынау мерзімі көрсетіліп, сақтау мерзімі ұзартылады.

39. Индикаторлық түтікшелердің барлық түрлерін зертханалық сынау бұзу әдісімен өткізіледі және индикаторлық түтікшелерді сынаған

соң осы зертханада кәдеге жаратылады, берілген қорытындыда осыған белгі қойылады.

40.Әдістемелік жетекшілікпен ұсынылатын сақтау мерзімі орнатылған ИТ-44 (қызыл сақина және қызыл нүктесі бар) 3 жыл, ИТ-45 (сары сақинасы бар) 8 жыл және ИТ-36 (үш жасыл сақинасы бар) 8 жыл. Индикаторлық түтікшелер партиясының ұсынылған шектеулі сақтау мерзімі өтіп кеткеннен кейін зертханалық сынауларсыз техникалық қалпын ескермей бесінші санатқа ауыстырылады, бесінші санатты индикаторлық түтікшелерді артынан жарамсыздыққа жатқызу үшін запастарды жаңарту бойынша іс-шаралар жүргізіледі. Өндіруші-зауытпен кепілдендірілген сақтау мерзімі орнатылған индикаторлық түтікшелер зертханалық сынауларсыз сақтау мерзімі өтіп кеткен соң бесінші санатқа ауыстырылады.

41.Түрлі типтерде реактивтер ретінде зиянды заттардың индикаторлық түтікшелерін пайдалану кезінде түтікшелер қорабында олардың бар болуы туралы ескертпе мазмұндалады. Осы индикаторлық түтікшелер партиясының құжатында қауіптілігі туралы ескертпе, индикаторлық түтікшелер мен қауіпті материалдарды пайдаланғаннан кейінгі кәдеге жарату талаптары, сонымен қатар қажетті қауіпсіздік шарттарының тізімі жазылады.

42. Жарамсыздыққа жатқызылған, химиялық ластанған (уланған) аймақтарда тура қолданылмаған және реактивтер түрінде зиянды заттары бар индикаторлық түтікшелерді кәдеге жарату уәкілетті ұйымдармен қауіпсіздік шараларын және осы ИТ партиясына құжатта көрсетілген кәдеге жарату жөніндегі ережелерін сақтап жүргізіледі.

43. Жарамсыздыққа жатқызылған индикаторлық түтікшелер партиясы кәдеге жарату үшін уәкілетті ұйымға (мекемеге) өткізіледі.

44. Кәдеге жаратуға арналған, химиялық уланған (ластанған) аймақтарда тікелей қолданылмаған, реактив түрінде зиянды заттары бар индикаторлық түтікшелер уақытша сақтау орнынан жоюға арналған арнайы жабдықталған ғимаратқа жеткізіледі, онда қыш ыдыста үгітіліп, артынан осы ИТ партиясының құжатында бекітілген әдістеме бойынша газсыздандырылады (зарарсыздандырылады)

45. Химиялық ластанған (уланған) аймақтарда улану түріне байланысты тікелей пайдаланылған индикаторлық түтікшелер уландырғыш заттар (УЗ), қатты әсер ететін уландырғыш заттар (ҚӘУЗ) және басқа химиялық заттарды жинайды және ұстап тұрады. Адам өмірі мен денсаулығына зиян келтірмеу және қоршаған ортаның экологиялық ластанбауы мақсатында олар кәдеге жаратылу үшін арнайы полигонға қалыңдығы 200 мкм-дан аз болмайтын герметикалық полиэтиленді

альных противохимических пакетов

9. В целях осуществления постоянного контроля технического состояния индивидуальных противохимических пакетов настоящим Методическим руководством установлены рекомендуемые сроки проведения контрольно - технических осмотров и периодических лабораторных испытаний данного имущества.

10. Контрольно-технические осмотры ИПП проводятся сотрудниками складов и хранилищ, должностными лицами и комиссиями с целью определения по внешнему виду технического состояния данного имущества и установления соответствия условий хранения предъявляемым требованиям не реже одного раза в год.

11. Контрольно-технические осмотры ИПП проводят по партиям (не более 100000 шт. в одной партии) в однородной упаковке, сопровождаемой одним документом о качестве. Отбор ящиков из штабеля для осмотра производится в следующем порядке. При отборе двух ящиков ИПП отбирают по одному ящику сверху и из середины штабеля. При отборе от трех до пяти ящиков отбирают по одному ящику из верхнего и нижнего рядов, остальные из средних рядов. При отборе для осмотра шести и более ящиков, ящики отбирают равномерно из всех рядов штабеля.

12. Для осмотра отбирают ящики с неповрежденной упаковкой. Ящики с поврежденной упаковкой осматриваются отдельно после визуальной оценки качества всей партии ИПП по внешнему виду. Пакеты в таких ящиках подвергаются 100% визуальному осмотру.

13. Отбор ящиков из штабеля для осмотра производится в соответствии с таблицей:

Таблица № 1

Количество ящиков одной партии (штук)	Количество отбираемых для осмотра ящиков (штук)	Количество отбираемых для осмотра ИПП (штук)	Браковочное число ИПП
2-5	2	30	3
6-10	4	60	6
11-20	7	105	11
21-40	10	150	15
41-70	15	225	23
71-110	20	300	30

категории осуществляется только после проведения мероприятий по освежению неснижаемых запасов данного имущества;

- рекламация - претензия покупателя или заказчика, предъявляемая продавцу или поставщику (подрядчику) по поводу ненадлежащего качества или количества поставляемого товара, требование об устранении недостатков, снижении цены, возмещении убытков (причинённого ущерба);

- СДЯВ (сильнодействующее ядовитое вещество) - химические соединения, обладающие высокой токсичностью и способные при определенных условиях (в основном при авариях на химически опасных объектах) вызывать массовые отравления людей и животных, а также заражать окружающую среду. В настоящее время с учетом современной международной терминологии взамен термина СДЯВ ГОСТ Р 22.9.05-95 введен термин «аварийно химически опасное вещество» - АХОВ;

- специально оборудованный полигон - участок местности, специально оборудованный в соответствии с установленными требованиями для проведения утилизации специального имущества гражданской обороны;

- утилизация - использование ресурсов (вторичных ресурсов, отходов производства и потребления), не находящихся прямого применения по назначению;

- фенол - гидроксibenзол (карболовая кислота) - один из промышленных загрязнителей, токсичен для животных и человека, губителен для многих микроорганизмов. Промышленные сточные воды с высоким содержанием фенола плохо поддаются биологической очистке. Попадая в организм человека, фенол очень быстро всасывается даже через неповрежденные участки кожи и уже через несколько минут начинает воздействовать на ткани головного мозга, вызывая нарушение функций нервной системы. Сначала возникает кратковременное возбуждение, а потом паралич дыхательного центра. Даже при воздействии минимальных доз фенола наблюдается чихание, кашель, головная боль, головокружение, бледность, тошнота, упадок сил. Тяжелые случаи отравления характеризуются бессознательным состоянием, судорожностью, затруднением дыхания, нечувствительностью роговицы, скорым, едва ощутимым пульсом, холодным потом, нередко судорогами. Является причиной онкозаболеваний;

- этанол - этиловый спирт, метилкарбинол, винный спирт или алкоголь.

3. Порядок проведения оценки качества и выбраковки индивиду-

корпта жеткізіледі. Кадеге жарату үшін азаматтық қорғаныстың жеке қауіпсіздік құралдарын өткізу Актісінде (Ескерту бөлімі) олар қолданылған аймақтың улану түрі туралы белгі қойылады.

46. Химиялық ластанған (уланған) аймақтарында тікелей пайдаланылуға түскен ИТ бар қораптар арнайы күзет және дабылқақышы бар ғимараттарда сақталады. Кәдеге жаратылуға келіп түскен, қорғаныс құралдарын тіркеу журналында олар қолданылған аймақтың улану түрі туралы белгі қойылады.

47. Химиялық ластанған (уланған) аймақтарында улану түріне байланысты тікелей пайдаланылған индикаторлық түтікшелері бар қораптарды кәдеге жаратудың алғашқы кезеңінде ашылады және зертхана қызметкерлері олар ластанған заттардың сапалық және сандық талдауын өткізеді.

48. Зертханалық сараптама нәтижесі бойынша түтікшелердің демонтажынсыз ИТ газсыздандыру бойынша іс-шаралар жүргізіледі және өткізілген газсыздандырудың толықтығы анықталады. Теріс нәтижелер алынған жағдайда ИТ-дің қайта газсыздандырылуы жүргізіледі. Оң нәтиже алынған жағдайда осы Әдістеменің 45-47 пункттеріне сәйкес индикаторлық түтікшелердің кәдеге жаратылуы жүргізіледі.

49. ИТ газсыздандырылуы (зарарсыздандырылуы) аяқталған соң және зертхана мамандары газсыздандыру толықтығын анықтаған соң қалған шыны тереңдігі кемінде 50 см болатын арнайы жерде кемілуі (қазылуы) керек.

50. Индикаторлық түтікшелердің жойылу фактісі бекітіледі.

7. Индикаторлық түтікшелерді жою кезіндегі қауіпсіздік шаралары

51. Индикаторлық түтікшелерді жою бойынша жұмыстарға 18 жас-тан жас емес, арнайы медициналық тексерістер мен бекітілген талап-тардан өткен және денсаулығы бойынша кері әсерлері жоқ тұлғалар жіберіледі, ГОСТ 12.0.004-90 «Еңбек қауіпсіздік стандарттарының жүйесі. Еңбек қауіпсіздігін оқытуды ұйымдастыру. Жалпы жағдайлар» талаптарына, өрт қауіпсіздігін сақтау бойынша ережелер және осы Әдістеме мен еңбек қауіпсіздігі бойынша оқытуларға, сонымен қатар алғашқы медициналық көмек көрсетуге сәйкес оқудан өткен адамдар жіберіледі. Қызметкерлердің қауіпсіздік ережесін сақталу жауапкершілігі ХҚЖП партиясы бар өндіріс (кәсіпорын, өнеркәсіп) жетекшісіне жүктеледі.

52. Материалмен жұмыстар жүргізілетін өндіріс және зертхана ғимараттары мен шаңдануға мүмкін жерлер жұмыс аймағының ауасы бекітілген мінездемені қамтамасыздандыратын тартқыш желдеткіштермен жабдықталады. Материалдарды өндегеннен пайда болған құрамында шаңы бар ауаны атмосфераға жіберу алдында нормалар үшін құрғақ немесе сулы тазалануға жібереді, ГОСТ 17.2.3.02-78 «Табиғат қауіпсіздігі. Атмосфера. Өнеркәсіп кәсіпорындарымен зарарлы заттектердің шығарылуының ережесі» бойынша есептелген.

53. Қорғаныс құралдарының тікелей демонтажы өткізілетін өнеркәсіп ғимараттарында күнделікті ылғалдандырылған жинау жүргізіледі.

54. Реактивтер түрінде қауіпті заттары бар индикаторлық түтікшелерді жою бойынша барлық жұмыстар тыныс алу, кез және тері мүшелерінің жеке қорғаныс құралдарын пайдаланып жүргізіледі. Қорғаныс құралдарын кәдеге жаратуда қызмет істеп жүрген адамдардың тыныс алу мүшелерінің қорғанысы үшін химиялық зертхана қызметкерлерімен химиялық сараптама бойынша анықталған заттардан қорғануға арналған сүзгі газқағарлады пайдаланады.

55. Арнайы киім-кешек және жеке қорғаныс құралдарын алу кезінде кәдеге жаратуға қатысатын барлық қызметкерлер осы заттарды пайдалану туралы тәртіптермен және оларды қарау ережелерімен таныстырылады.

56. Барлық тиеу және түсіру жұмыстары ГОСТ 12.3.009-76 «Жүк тиеу жұмыстары. Қауіпсіздіктің жалпы талаптары» және басқа нормативтік құжаттардың талаптарын сақтау бойынша жүргізіледі.

57. Ұсынылады:

- жұмыстардың қауіпсіз жүргізілуіне жауапты инженерлік-техникалық қызметкерлер жыл сайын технологиялық процестердің ерекшеліктері, еңбек қауіпсіздігінің талаптары, құрал және құралды қауіпсіз пайдалану талаптары, өрт қауіпсіздігі өнеркәсіп тазалығы бойынша олардың қызметтік лауазымдарына сәйкес оқудан өтеді.

- индикаторлық түтікшелерді кәдеге жарату бойынша жұмыстарға қатысатын қызметкерлер жыл сайын мерзімді медициналық тексерістен өткізіледі.

58. Химиялық ластанған (уланған) аймақтарында улану түрін байланысты тура пайдаланылған индикаторлық түтікшелерді кәдеге жарату бойынша барлық жұмыстар тек қана зертханалардың дайындалған ұйымның (мекеменің) кәдеге жаратуға уәкілетті мамандарымен жүргізіледі.

щего поражения организма, а также местных поражений. Применяется немедленно при попадании ОВ на кожу для предотвращения их резорбции через кожные покровы. После обработки дегазатором ИПП необходимо в течение 1-3 суток пройти полную специальную обработку со сменой белья и одежды (обмундирования). Дегазатор ИПП быстро разрушает ОВ, но кожный покров и одежда (обмундирование) загрязняются продуктами дегазации и остатками дегазирующих веществ, которые вызывают легкое раздражение кожи и опасны при попадании в глаза и внутрь организма. Индивидуальные противохимические пакеты ИПП-8 (9,10) не выпускаются более 20 лет. Вместо них на вооружение в Вооруженных Силах, органах гражданской защиты, принят ИПП-11 (небольшой пакет с тампоном, увлажненным дегазирующим раствором). При заблаговременном нанесении на кожу дегазатор ИПП-11 предохраняет от воздействия отравляющих веществ от 6 до 24 часов.

- лабораторные испытания - проведение комплекса мероприятий по испытаниям средств защиты в условиях моделирования радиационного и химического заражения с целью установления соответствия данного имущества техническим требованиям (техническим условиям) и продления сроков его хранения или перевода в низшую категорию по результатам испытаний;

- неснижаемые запасы - имущество, накапливаемое в учреждениях, организациях и на предприятиях для нужд гражданской обороны в строго определенном объеме и номенклатуре;

- оценка качества - совокупность операций, выполняемых с целью оценки соответствия средств защиты установленным в технических регламентах, стандартах, технических условиях, контрактах, технических заданиях на проектирование продукции требованиям. Основной формой оценки является контроль, который включает получение информации о фактическом состоянии средств защиты и сопоставление полученной информации с установленными требованиями. Невыполнение установленных требований является несоответствием;

- рекомендуемый предельный срок хранения - предельный срок хранения, в течение которого средства защиты, заложенные на длительное хранение и на которые установлены гарантийные сроки хранения, сохраняют защитные характеристики при соблюдении установленных требований и условий хранения. По истечению рекомендуемого предельного срока хранения, средства защиты переводятся в пятую категорию независимо от технического состояния без проведения лабораторных испытаний. Списание средств защиты пятой

переводятся в категорию учебных или утилизируются в соответствии с указаниями инструкции по их эксплуатации без проведения лабораторных испытаний (поверки);

- гидроксид натрия (каустическая сода, каустик, едкий натр, едкая щёлочь) - едкое и коррозионноактивное вещество. Относится к веществам второго класса опасности. При попадании на кожу, слизистые оболочки и в глаза образуются серьёзные химические ожоги. Попадание в глаза вызывает необратимые изменения зрительного нерва (атрофию). При работе с гидроксидом натрия рекомендуется использовать средства индивидуальной защиты. Резиновые перчатки или перчатки с прорезиненной поверхностью для защиты рук, химически-стойкая одежда пропитанная винилом или прорезиненные костюмы для защиты тела, химические брызгозащитные очки для защиты глаз. В гражданской обороне гидроксид натрия используется для дегазации и нейтрализации отравляющих веществ, в том числе зарина. В изолирующих дыхательных аппаратах, для очистки выдыхаемого воздуха от углекислого газа.

- Индикаторная трубка (далее - ИТ) - первичный измерительный преобразователь для количественного экспресс-анализа загрязнённости воздуха, воды и почвы отравляющими веществами (далее - ОВ), сильнодействующими ядовитыми веществами (далее - СДЯВ) и другими вредными веществами. Конструктивно представляющий собой герметизированную прозрачную (как правило, стеклянную) трубку, диаметром около 4 или 7 мм, длиной 100 мм и более с наполнителем (дробленый силикагель, стеклянная или фарфоровая крошка и др.), обработанным растворами различных химических реагентов. Взаимодействующие друг с другом реагенты запаивают в разные ампулы, которые разбивают при использовании индикаторных трубок. Для связывания мешающих определению веществ, применяют химические поглотители, помещаемые непосредственно в индикаторные трубки или в специальные фильтрующие приставки к ним. При проведении анализа трубку вскрывают и с помощью специального устройства пропускают через нее определенный объем исследуемого воздуха. Концентрацию контролируемой примеси устанавливают по длине или интенсивности окрашивания прореагировавшего слоя наполнителя. Всего выпускается около 1000 наименований индикаторных трубок.

- Индивидуальный противохимический пакет (далее - ИПП) - индивидуальное средство защиты одноразового применения, предназначенное для обработки открытых участков тела и прилегающего обмундирования при заражении их ОВ с целью предупреждения об-

МИНИСТЕРСТВО ПО ЧРЕЗВЫЧАЙНЫМ СИТУАЦИЯМ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

**Республиканский учебно-методический центр
гражданской защиты**

МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО УТИЛИЗАЦИИ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ ПРОТИВО- ХИМИЧЕСКИХ ПАКЕТОВ И ИНДИКАТОРНЫХ ТРУБОК ГРАЖДАНСКОЙ ОБОРОНЫ

г. Алматы - 2018 г.

Приложение 2
к приказу Председателя Комитета
по чрезвычайным ситуациям
Министерства внутренних дел
Республики Казахстан
от «30» мая 2015 года
№137

**Методические рекомендации по утилизации индивидуальных
противохимических пакетов и индикаторных трубок
гражданской обороны**

1. Общие положения

1. Настоящие Методические рекомендации по утилизации индивидуальных противохимических пакетов и индикаторных трубок гражданской обороны (далее - Методические рекомендации) определяют порядок оценки качества, выбраковки и утилизации индивидуальных противохимических пакетов, потерявших защитные характеристики в процессе хранения и индикаторных трубок, потерявших технические характеристики в процессе длительного хранения или использованных по прямому назначению в зонах химического загрязнения (заражения).

2. Утилизация списанных в установленном порядке индивидуальных противохимических пакетов и индикаторных трубок гражданской обороны проводится с целью максимально возможного снижения опасности экологического загрязнения окружающей среды химически опасными веществами и исключения возможности использования данных средств защиты по прямому назначению.

3. Высвобождаемые при утилизации вещества и компоненты, представляющие опасность для человека и окружающей среды, дальнейшая переработка которых для вторичного использования опасна, невозможна или экономически нецелесообразна, уничтожаются установленными методами или захораниваются в зависимости от класса их опасности на специализированных полигонах опасных отходов.

4. Работы по утилизации средств защиты проводятся с соблюдением мер безопасности установленных Экологическим кодексом Респу-

блики Казахстан и требованиями других нормативных документов в области безопасности и охраны окружающей среды.

5. Во избежание нанесения вреда жизни и здоровью людей и экологического загрязнения окружающей среды, индикаторные трубки, использованные по прямому назначению в зонах химического загрязнения (заражения), направляются на утилизацию в уполномоченные организации и предприятия в герметичной полиэтиленовой упаковке.

6. «Правила хранения, учета, списания и утилизации имущества гражданской обороны», утвержденные приказом Министра внутренних дел Республики Казахстан от 10 июня 2016 года № 611, определяют порядок хранения, учета, списания и утилизации имущества гражданской обороны, предъявляют требования к особенностям хранения приборов химической и радиационной разведки, дозиметрического контроля.

2. Термины и определения

7. В настоящей Методике используются следующие термины и понятия:

- выбраковка - признание средств защиты негодными для использования по прямому назначению из-за изъянов, повреждений и брака, выявленных по внешнему виду;

- дегазация - один из видов обеззараживания, представляющий собой уничтожение (нейтрализацию) отравляющих веществ (боевых отравляющих веществ) и опасных химических веществ или удаление их с зараженной поверхности, местности, сооружений, одежды и т. д. в целях снижения зараженности до допустимой нормы или полного исчезновения;

- гарантийный срок хранения - продолжительность хранения средств защиты в состоянии поставки, в течение которого завод-изготовитель гарантирует соответствие качества продукции установленным требованиям. Истечение гарантийного срока хранения не является основанием для перевода образца в низшую категорию или для списания. Основанием для продления срока хранения средств защиты или перевода в низшие категории после истечения гарантийного срока хранения является заключение о результатах лабораторных испытаний (поверки);

- гарантийный срок годности - установленный заводом-изготовителем календарный срок, ограничивающий использование образца по назначению. После истечения этого срока образцы списываются,